

Ing. Vladimír L e š k a

Bezpečnostní politika Slovenska: východiska a perspektivy

Česká republika, Maďarsko a Polsko se již brzo stanou plnoprávními členy Severoatlantické aliance. Nejvyšší představitelé NATO je pozvali k rozhovorům o přistoupení k washingtonské smlouvě na madridském summitu v červenci roku 1997. Konstatovali rovněž potřebu větší stability, bezpečnosti a regionální spolupráce v zemích jihovýchodní Evropy. S velkým zájmem zaznamenali a vzali „v úvahu pozitivní vývoj k demokracii a k vládě práva v řadě zemí jihovýchodní Evropy, především v Rumunsku a Slovinsku“ (1), jimž dali naději, že jejich předpoklady posoudí na příští schůzce. Ocenili rovněž pokrok, jakého dosáhly pobaltské státy na cestě ke stabilitě a spolupráci. V této souvislosti se však ani náznakem nezmiňovali o Slovensku a o tom, že by se s ním v případě pokračování procesu rozšiřování Severoatlantické aliance vůbec počítali.

Každého, kdo se v tomto kontextu zamýšlel nad perspektivami bezpečnosti střeoevropského prostoru, ještě nedávno zneklidňovaly mnohé otázky: Proč summit NATO tak okázale Slovensko ignoroval? Jak bude tato malá země řešit problémy své bezpečnosti po přijetí tří sousedů do Severoatlantické aliance? Jaké bude její postavení v budoucím bezpečnostním uspořádání ve střední Evropě? Zůstane východní hranice České republiky nejhlubším dnem kapsy vykotlané do jinak geograficky vcelku kompaktního organismu členských států Severoatlantické aliance?

Záříjové parlamentní volby v roce 1998 na Slovensku oprávněnost některých z těchto otázek zpochybnily. V každém případě významným způsobem oslabily pravděpodobnost naplnění pesimistických scénářů, jež se objevovaly v souvislosti s touto problematikou. Výsledky voleb přispěly k vytvoření podmínek, které by mohly Slovensku usnadnit návrat mezi státy visehrádského seskupení a jeho postupné začlenění jak mezi kandidáty na členství v NATO, tak i mezi ty střeoevropské země, s nimiž EU již zahájila předvstupní rozhovory.

Proč se nenaplnily integrační ambice SR?

Slovensko se svou rozlohou a lidnatostí a vzhledem ke geografickým, demografickým a ekonomickým parametrům řadí mezi malé, průměrně rozvinuté postkomunistické státy střední Evropy (2). Kromě toho, že sousedí s ostatními zeměmi bývalé visehrádské čtyřky, má na východě krátkou hranici s postsovětskou Ukrajinou a na západě s Rakouskem, jež je členem EU. Politická a vývojová různorodost sousedů výstižně ilustruje složitost geostrategických podmínek, v nichž Slovensko svou bezpečnost zajišťuje. Při řešení s tím spojených otázek musí brát zřetel rovněž na geopolitické důsledky situace, do níž se dostalo po svém konstituování na samostatný stát.

V geostrategickém prostoru, který dříve vyplňovalo Československo, vznikly po jeho rozdělení dva značně slabší mezinárodněpolitické subjekty, než byl společný stát.

Vycházíme-li z kritérií Hanse Morgenthaua, podle nichž lze hodnotit moc státu (3), jejich mocenský potenciál se nezměnil pouze o 1/3 (v případě ČR) a o 2/3 (v případě SR), ale zřejmě i o podstatně větší hodnoty. Rozdělením kompaktního celku, jehož struktura se vytvářela s krátkou historickou přestávkou téměř tři čtvrtě století, v řadě oblastí přestal působit synergický efekt. Tento důsledek se projevuje nejen ve sféře obrany a hospodářství, ale i v duchovních oblastech společenského života, hlavně ve vědě, školství a bezpochyby i v kultuře. Rozdělení významně poznamenalo mocenské parametry obou následnických států, pochopitelně více však Slovenska (4).

Bylo-li území Československa z geostrategického hlediska poměrně málo výhodné, **teritoria následnických států skýtají pro jejich obranu ještě složitější podmínky.** Geostrategický prostor společného státu se rozpadl na dva celky - na českomoravský, do nějž strategicky patří i část území Slovenska na západ od Malých Karpat (Záhorie), a slovenský, uvnitř karpatského oblouku.

Převážná většina slovenského prostoru je pro vedení rozsáhlých kombinovaných operací nevýhodná, a proto je snadněji bránitelná. Na druhé straně zbývající část teritoria, shodou okolností na jihu, západě i východě, je vcelku způsobilá pro vedení vojenských operací, i když s mělkými ofenzívními cíli. Geostrategická různorodost Slovenska je tedy z velké části výhodou, ale současně i částečnou nevýhodou.

Přestože geostrategický a vojenskostrategický aspekt nepřestal být ani dnes důležitou složkou geopolitických parametrů států a regionů, podstatnějším prvkem nové geopolitické situace Slovenska je skutečnost, že problémy, které zatěžovaly jeho vztahy k sousedům, po rozdělení jakoby nabyly na svých rozměrech. Pro ilustraci stačí připomenout problém maďarské menšiny a vodního díla Gabčíkovo-Nagymaros.

Ještě významnějším jevem z hlediska působení na situaci ve středoevropském prostoru však bylo, že samostatná ČR jako by se geopoliticky „posunula“ více na západ, zatímco Slovensko „sklouzlo“ k východu.

Kumulovaným důsledkem působení objektivních faktorů a subjektivních rozhodnutí politiků obou následnických států byla skutečnost, že se ve střední Evropě zvýšil význam Polska a Maďarska a jejich pozice v zahraniční politice klíčových zemí EU a USA se ještě více upevnila. Přitom střední Evropa jako agregátní celek ztratila v přístupech těchto států k postkomunistickým zemím tu roli, kterou ji předtím v procesu sjednocování Evropy přikládaly.

Značná část politických elit SR ve svých představách o jejím mezinárodním postavení vycházela ze strategické důležitosti slovenského teritoria pro zajištění bezpečnosti středoevropského prostoru. Jejich kalkulace se zakládaly na úvaze, že i když je ze středoevropských států visegrádského seskupení nejmenší, svou konfigurací a zeměpisným položením mezi nimi, má poměrně značný strategický význam.

Postavení Slovenska pokládali za dosti exponované též proto, že leží na křižovatce os Balt - Balkán a Západ - Východ, i když hlavní strategické tahy ve směru rovnoběžek procházejí především teritoriem severního souseda.

Váhu geostrategických parametrů v jejich úvahách umocňovala rovněž skutečnost, že se nachází v prostoru, v němž se prolínají různé evropské civilizační proudy a hodnotové systémy. O důležitosti Slovenska pro bezpečnost středoevropského prostoru byli přesvědčeni také proto, že s ostatními státy visegrádského seskupení tvoří kompaktní geostrategický celek.

Praxe však ukázala, že toto hodnocení mezinárodního významu Slovenska představiteli tehdejší vládnoucí koalice bylo poněkud jednostranné a ve svých důsledcích i kontra-produktivní.

S odstupem času je zřejmé, že i premiér V. Mečiar postupně sklouzl na pozice těch, kteří sice projevovali zájem o integraci do ekonomických struktur západní Evropy, ale členství v NATO pokládali za zbytečné a z finančních důvodů pro Slovensko neúnosné. Svou filozofii vztahu k otázkám evropské bezpečnosti dodatečně objasnil v televizní promluvě, když se 30. září 1998 občanům vyznával ze zklamání nad výsledky parlamentních voleb. Řekl jim: „*My jsme nebyli protiintegracní, my jsme byli protidominantní, tedy proti tomu, aby na Slovensku, kromě slovenských zájmů, dominoval zájem jiného státu*“ (5).

Toto jeho pojetí lze aplikovat jak na vztah jeho vlády k NATO, tak i k EU s tím rozdílem, že ekonomické a politické integraci do Unie přikládala podstatně větší význam a realizaci úkolů s ní spojených věnovala mnohem větší úsilí, než vytváření podmínek, které by Slovensku otevřely cestu do NATO. Jeho četné výroky, ale i konkrétní opatření, i když jednoznačně nesměřovaly k tomu, aby se Slovensko mezi státy první vlny nedostalo, v kontextu s jinými kroky vládní koalice vytvářely přinejmenším dojem, že členství SR v Severoatlantické alianci nepatří mezi priority jeho kabinetu.

Armáda SR a NATO

Přestože politické vedení státu své úkoly v přípravě země na integraci do bezpečnostních transatlantických struktur nesplnilo, armáda a celý rezort ministerstva obrany nezůstaly v této oblasti za svými protějšky v sousedních zemích v ničem pozadu. Funkcionáři rezortu obrany se v podstatě od vzniku samostatného státu zapojili do realizace konkrétních opatření, souvisejících s politickým zájmem v té době všech parlamentních stran o členství v NATO.

Již v roce 1994 slovenští vojenskopolitičtí experti napsali: „Strategickým cílem bezpečnostní orientace SR je všestranná integrace se sjednocenou Evropou“ (6). Z této základní teze vyplývala i jednoznačná podpora úsilí o začlenění Slovenska do EU a NATO. Do té doby každá slovenská vláda vždy jasně deklarovala úmysl SR vstoupit do Severoatlantické aliance, jakmile pro to budou vytvořeny nezbytné podmínky. SR se v souladu s touto orientací aktivně zapojila do realizace programů Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC) a později i do projektu Partnerství pro mír (PfP).

MO SR během několika týdnů připravilo návrh konkrétních opatření, jež tvořila náplň slovenského příspěvku k realizaci tohoto projektu. SR podepsala prezentační dokument PfP 25. května 1994. Zavázala se v něm uskutečnit transformaci svých ozbrojených sil na „relativně malou, moderní, kvalitně vyzbrojenou a vycvičenou armádu“ (7).

Slovenská politická reprezentace při prosazování orientace na plnohodnotné členství v NATO brala v úvahu i širší celoevropské souvislosti. Snažila se nalézt optimální vztah k ZEU a spolu s dalšími státy získala 9. května 1994 statut jejího přidruženého člena. Podporovala též iniciativy směřující k rozvíjení procesu KBSE/OBSE.

Důležité však především bylo, že všechny relevantní politické strany od začátku projevovaly odhodlání vybudovat adekvátní ozbrojené síly jako atribut státní svrchovanosti a výraz připravenosti státu k sebeobraně. Jak političtí představitelé, tak i vojenské orgány nejen deklarativně, ale i ve své praktické činnosti prosazovali celooobčanský charakter bezpečnosti státu. Vytváření co nejpríznivějších podmínek pro výstavbu a modernizaci

bojeschopné armády patřilo od vzniku SR mezi málo oblastí, v nichž obyvatelstvo téměř spontánně podporovalo vládu a prezidenta.

Dokazují to i údaje průzkumu veřejného mínění, který v červenci 1994 provedl Ústav pro výskum verejnej mienky pri Štatistickom úrade SR (ÚVVM ŠÚ SR). Podle nich svým ozbrojeným silám důvěřovalo 74 % občanů, což bylo nejvíce ze všech institucí, k nimž byl vztah veřejnosti zjišťován (8). Toto postavení si ASR u slovenské veřejnosti udržela i po letech vlády V. Mečiara. Na základě průzkumu téhož pracoviště z ledna 1998 se opět těšila přízni 74 % respondentů (9).

Armáda SR byla konstituována dnem 1. 1. 1993 jedním z prvních zákonů po vytvoření samostatného státu (Zákon 3/1993 Z.z.). Koncepce její výstavby vycházela z dokumentu „Obranná doktrína SR“, na jejíž přípravě se podílely v podstatě dvě politicky rozdílně orientované vlády. Zpracovala ji druhá vláda V. Mečiara. Dne 1. března 1994 ji ještě stačila schválit, ale již ji nestihla postoupit do parlamentu. Kabinet J. Moravčíka obrannou doktrínu SR znovu projednal 24. května 1994 a NR SR ji po úpravách a doplnění 30. června 1994 schválila jako legislativní normu. Třetí vláda V. Mečiara se o ni ve své činnosti opírala po celou dobu funkčního období. Ministr obrany ve vládě široké koalice P. Kanis potvrdil, že se jejími principy bude řídit i kabinet, který vzešel ze zátižových parlamentních voleb v roce 1998.

Obranná doktrína vychází z teze, že Slovensko nepovažuje žádný stát za svého nepřítele a necítí se nikým ohroženo. Za podstatné předpoklady dlouhodobé a rozsáhlé kooperace pokládá politickou důvěru a vojenskou transparentnost. Zajištění bezpečnosti Slovenska je podle ní součástí procesu jeho integrace do evropských politických, hospodářských a bezpečnostních struktur.

Konkrétně to znamená, že „(...) základní orientací bezpečnostní politiky Slovenské republiky je orientace na získání plnohodnotného členství v NATO“ (10).

Definuje cíle, k jejichž dosažení je SR odhodlána použít své ozbrojené síly. Počítá s tím, že poloprofesionální ASR by měla mít asi 35 000 osob. K tomu, aby mohla hlavní úkol - zajištění obrany republiky - plnit vlastními silami a pod vlastním národním velením, má tvořit jednotný strategicko-operační celek, složený z pozemního vojska, letectva a vojska protivzdušné obrany.

Jejím jádrem by mělo být vysoce mobilní polní vojsko s brigádní organizační strukturou. Vojsko teritoriální obrany má zabezpečovat ochranu důležitých objektů uvnitř státu. Významným prvkem struktury ASR mají být síly rychlého nasazení s možností použití v rámci celoevropského bezpečnostního systému a OSN i mimo státní území.

Obsah a principy obranné doktríny SR byly rozpracovány a konkretizovány v dokumentu „Základné ciele a zásady národnej bezpečnosti“, který NR SR přijala 21. června 1996. Definuje úkoly a cesty umožňující dosažení stanoveného cíle. Rovněž jejich formulace vycházejí z předpokladu, že se SR stane součástí systému kolektivní obrany či kolektivní bezpečnosti.

Z politicko-bezpečnostních principů vycházely vojensko-odborné dokumenty, podle nichž vláda a ministerstvo obrany uskutečňovaly konkrétní opatření při transformaci armády a plánovaly obranu. K nejdůležitějším z nich patřily „Strategická koncepcia obrany SR“, kterou v roce 1996 nahradila „Národná obranná stratégia SR“, dále „Koncepcia výstavby Armády SR do roku 2000“, „Dlhodobý plán rozvoja Armády SR do roku 2010“ a „Plán operačného použitia vojska SR“ (11). Kromě toho Rada obrany štátu (ROŠ) 12. září 1996 přijala závaznou směrnici pro ASR pod názvem Systém riadenia obrany SR. Mezi nejdůležitější konceptní dokumenty, jimiž se řídí ministerstvo obrany, patří „Dlhodobý plán rozvoja Armády SR do roku 2010“, který schválila ROŠ 27. 6. 1996. V roce 1997 se příslušná pracoviště MO SR podílela na přípravě dokumentu pod názvem „Integrovaný program rozvoja Armády SR do roku 2010 s výhľadom do roku 2015“. Jeho posláním kromě zpřesnění dlouhodobého plánu bylo především co nejlépe připravit ASR na úkoly vyplývající z integrace do transatlantických bezpečnostních struktur.

Transformace ASR se vyznačovala vytrvalým a důsledným prosazováním schválených představ do praxe. Vojenská struktura a dislokace „účetní třetiny“ bývalé ČSA, kterou její velení převzalo, byly pro výstavbu základů armády samostatného státu využitelné pouze v omezeném rozsahu. Síly

a prostředky, které mělo k dispozici, vyžadovaly zcela nové systémové uspořádání. Orgány vrcholového řízení ozbrojených sil - Ministerstvo obrany SR (MO SR) a Generální štáb ASR (GŠ ASR) byly postaveny takřka na „zelené louce“.

Výstavba ASR byla rozdělena v podstatě do tří etap. První byla ukončena k 1. říjnu 1995. V jejím rámci vznikl 1. září 1994 z Velitelství armády v Trenčínu generální štáb. Velitelství 1. a 2. armádního sboru pozemního vojska, která jsou umístěna v Topolčanech (1. as) a v Prešově (2. as) se v říjnu 1994 transformovala z velitelství 13. tankové a 12. mechanizované divize. Bojové letectvo, letecké zabezpečovací útvary a prostředky protivzdušné obrany (PVO) byly ve stejné době podřízeny nově vytvořenému 3. sboru letectva a PVO ve Zvolenu. Zásadní reorganizaci prodělaly též útvary a instituce přímo podřízené MO SR a GŠ SR jako například Vojenská policie a Správa operačního průzkumu. Z mechanizovaných, tankových a dělostřeleckých pluků a ze zabezpečovacích jednotek vznikly vševojskové brigády.

Dne 1. října 1996 dosáhl plné připravenosti k bojovému použití prapor rychlého nasazení v počtu asi 600 profesionálních vojáků, který je dislokován v Martině. Byl podřízen veliteli pozemního vojska. Kromě úkolů, vyplývajících z operačních plánů obrany státu, je určen i k nasazení v rámci mírových sil OSN, vojenských misí a jiných mezinárodních operací. Slovensko vyčlenilo od roku 1996 tento útvar a dva roje letounů MiG-29 pro mírové operace ve spolupráci s NATO v rámci účasti na „Plánovacím a hodnotícím procesu PfP“ (12).

Původní záměr vytvořit teritoriální vojsko byl z podnětu politiků modifikován. Poslání této složky ozbrojených sil v podmínkách SR plní vojsko domobrany. Je podřízeno přímo GŠ ASR, a jako součást pozemního vojska je určeno k ochraně a obraně nejvýznamnějších politických a ekonomických center, prostorů a objektů ve vymezeném teritoriu, zejména v rajonech, v nichž nejsou dislokována polní vojska. Jeho organizační struktury se vytvoří až během branné pohotovosti státu, v případě výjimečného stavu nebo za mimořádných situací. V míru existuje pouze Výcvikové středisko domobrany v Žilíně. V případě potřeby by se na teritoriu SR zformovalo šest brigád a 37 samostatných rot domobrany.

V průběhu první etapy transformace ASR proběhla též základní přestavba vojenského školství, výstavba výcvikových středisek a celého systému přípravy ozbrojených sil.

Druhá etapa transformace ASR se uskutečnila v letech 1996 a 1997. Během ní se završily transformační procesy. Jejím hlavním obsahem bylo zvyšování odborné připravenosti vojsk s využitím nových strategicko-operačních principů a moderních metod výcviku. Úspěšně se ukončil proces konstituování orgánů strategického a operačního stupně a v rozsahu ekonomických možností země se realizovala některá opatření v rámci modernizace výzbroje vybraných druhů vojsk.

Například vojenské letectvo počátkem roku 1996 do stalo osm letounů MiG-29. Do výzbroje dělostřelectva byla zavedena samohybná kanonová houfnice ráže 155 mm vzor 2000, známá pod označením ZUZANA. Pozemní vojsko bylo vybaveno dominovacím systémem BOŽENA a univerzálním odtahovacím strojem UOS-155 BELARTY. Finanční prostředky vyčleněné na modernizaci ozbrojených sil byly však využívány především na vybavení vojsk automatizovanými systémy řízení, velení a komunikace.

MO SR a velení ASR řešily náročné úkoly též v oblasti doplňování osob a mobilizačních příprav. Úpravou tabulek mírových počtů vzrostl počet poddůstojníků v činné službě, čímž se procento profesionalizovaných funkcí v ASR zvýšilo na 46,9 %.

Třetí etapa transformace ASR je plánována na období let 1998-2000. Měla by být dokončena modernizace výzbroje a ostatní bojové techniky. Podle původních představ by měl být proces transformace ASR touto etapou ukončen a její struktura by měla odpovídat modelu Armády 2000 podle následujícího klíče počtů vojenského personálu: pozemní vojsko - asi 60 %, letectvo - kolem 25 %, orgány velení - 5-7 %, ostatní složky - 8-10 %. Nedostatek finančních prostředků zřejmě nedovolí cíle této etapy, zejména v oblasti modernizace výzbroje, v uvedeném termínu beze zbytku splnit.

Výstavba slovenských ozbrojených sil probíhala za obtížných materiálních, finančních, personálních i organizačních podmínek. Ve státním rozpočtu na rok 1997 v kapitole pro MO SR byla vyčleněna částka 14 339,5 mil. Sk.

Rezort obrany požadoval při sestavování rozpočtu na splnění alespoň nejnaléhavějších úkolů v oblasti modernizace ozbrojených sil o 5,4 mld. Sk více. Státní rozpočet na rok 1998 počítal pro obranu s částkou 14 053,0 mil. Sk, což bylo o 286,5 mil Sk méně než v předešlém období. Z údajů o podílu rozpočtu MO SR na hrubém domácím produktu (HDP) je zřejmé, že maximální úroveň podle tohoto ukazatele dosáhl v roce 1995 - 2,5 %, když předtím, v prvních dvou letech samostatné existence SR, představoval 2,2 %. Rokem 1996 se začal tento parametr zmenšovat a podle odhadu v roce 1998 dosáhne úrovně 1,9 % HDP.

Ačkoli se Slovensko nedostalo mezi státy, o které se rozšíří NATO na východ, jeho ozbrojené síly patřily mezi ty, které byly na přijetí za jeho členy nejlépe připraveny. Velení ASR po celou dobu intenzivní přípravy ozbrojených sil na vstup do Severoatlantické aliance svými aktivitami potvrzovalo, že integrace do evropských a transatlantických bezpečnostních struktur není pro něj (na rozdíl od některých politiků) pouze deklarativní politické heslo, ale mimořádně významný konkrétní úkol, na kvalitě jehož splnění bude záviset i perspektiva bezpečnosti země.

K tomuto závěru opravňovaly nejen výsledky, kterých ASR dosáhla při realizaci svých transformačních programů, ale i zapojení jejích představitelů do mezinárodní vojenské spolupráce, a to nejen v rámci NACC, či PfP, ale i při rozvíjení bilaterálních vztahů jak v oblasti vojenské diplomacie, tak i při řešení konkrétních vojenskoodborných témat.

V roce 1997 nastal v plnění programu PfP kvalitativní posun. Jeho úspěšnost stále více závisela na připravenosti řídicích orgánů MO SR a ASR a na jejich schopnosti řešit úkoly zabezpečení obrany země a výstavby ozbrojených sil společně s přípravou jednotek na mírové a humanitní operace v rámci perspektivního začlenění do systému kolektivní obrany NATO.

Přestože odcházející politické vedení státu své úkoly v přípravě země na integraci do bezpečnostních transatlantických struktur nesplnilo, armáda a celý rezort ministerstva obrany nezůstaly v této oblasti v ničem pozadu za svými protějšky v sousedních zemích.

V případě transformace ozbrojených sil lze dokonce tvrdit, že SR dosáhla v některých parametrech lepší výsledky než ostatní. Dědictví kabinetu V. Mečiara se promítlo především do obsahu a způsobů politického řízení a do snah vládnoucí koalice o prosazování stranických zájmů v tomto procesu.

Jaké jsou perspektivy?

Po záříjových parlamentních volbách v roce 1998 lze očekávat, že problémy související s integrací Slovenska do evropských a transatlantických politických, bezpečnostních a ekonomických struktur se postupně podaří vyřešit a hlavní překážky, které jej na cestě k nim zbrzdily, budou brzo odstraněny.

Vláda M. Dzurindy mezi základní cíle činnosti, které chce splnit během svého funkčního období, zařadila i požadavek „získat plnohodnotné členství v NATO“ (13). Tuto strategickou prioritu chce dosáhnout v nejkratší možné době. Ve svém prohlášení slibuje, že „prijme nevyhnutelná opatření ve své vnitřní i zahraniční politice s cílem začlenit SR do systému kolektivní obrany NATO“ (14). Zřetelná podpora občanů SR stranám tvořícím širokou vládní koalici vytvořila pro splnění tohoto závazku velmi slibné předpoklady.

Hlavní příčiny, proč se SR nedostala mezi kandidáty na členství v NATO a proč nebyla zařazena ani do první skupiny států, s nimiž EU již zahájila předvstupní rozhovory, spočívaly v **politické oblasti, především ve způsobu využívání moci, formování státních orgánů a v uplatňování demokratických principů a zásad právního státu.**

V podstatě z toho pramenily též problémy, které oslabovaly mezinárodní postavení Slovenska, zhoršovaly jeho vztahy se sousedy a snižovaly jeho věrohodnost jako účastníka multilaterální mezinárodní spolupráce. Hlavním předpokladem k jejich odstranění je politická vůle a ta, zdá se, stranám, které vytvořily v novém parlamentu ústavní většinu, nechybí.

Je možné však předpokládat, že přes očekávané obtíže, s nimiž se bude společnost v příštím volebním období muset vypořádat, nová vláda bude disponovat dostatečným intelektuálním, vnitropolitickým i zahraničněpolitickým potenciálem k tomu, aby Slovensko co v nejkratším čase dovedla do situace z hlediska bezpečnosti země i občanů srovnatelné se situací ostatních států visegrádského seskupení.

I když se v dohledné době formálně nestane jako jeho sousedé členským státem Severoatlantické aliance, bude se jeho bezpečnostní situace vyvíjet přibližně stejně. Je pravděpodobné, že orgány NATO a politici sousedních států, jež se brzo stanou jeho členy, naleznou vhodné nástroje a mechanismy, aby pomohly Slovensku důsledky dočasného handicapu překonat.

Dosažení tohoto cíle však mohou významně ovlivnit vnější okolnosti. Z nichž k nejdůležitějším bude patřit postup Severoatlantické aliance při svém dalším rozšiřování, schopnost jejích orgánů motivovat nečlenské státy, očekávající, že se stanou jejími členy, k intenzivním formám spolupráce a k rozvoji jejich ozbrojených sil v souladu s požadavky nové strategické koncepce Aliance.

Nemalý význam bude mít i postoj výkonných orgánů EU k úsilí SR co nejrychleji se připojit k první skupině států. Proces rozšiřování EU má svou logiku a jeho dominantní dimenzí je oblast hospodářství. Mimořádný význam ve vztahu ke Slovensku a ke středoevropskému regionu vůbec, vzhledem k časovým parametrům přijímání dalších nových členů do Severoatlantické aliance a k postupu její vnitřní reformy, však mají i jeho bezpečnostní aspekty.

Je totiž málo pravděpodobné, že by dubnový summit Severoatlantické aliance v roce 1999 nabídl SR, aby se k washingtonské smlouvě připojila v nějaké exkluzivní „mezivlně“, i když právě o to její dnešní vládní koalice všemožně usiluje. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí o rozšiřování NATO o státy, jež by měly tvořit druhou vlnu, v dohledné době zřejmě nebude přijato, jeví se brzké přeházení Slovenska ke státům, s nimiž EU již zahájila předvstupní rozhovory, pro tuto zemi mimořádně významné nejen z hlediska politického a ekonomického, ale i bezpečnostního.

Poznámky:

1. **Madridská deklarace o euroatlantické bezpečnosti a spolupráci**, přijatá nejvyššími představiteli států a vlád zúčastněných na zasedání Severoatlantické rady v Madridu 8. července 1997. In: *Madridský summit NATO, sborník dokumentů*. Vydala Česká atlantická komise v edičním oddělení ÚMV, Praha 1997, s. 16.
2. SR má 5371 100 obyvatel, z toho je 10,6 % maďarské národnosti. Její teritorium zahrnuje 49 036 km². Délka státní hranice je 1611,4 km, z toho 95,8 km s Ukrajinou, 508,2 km s Polskem, 115,2 km s Rakouskem, 630,9 km s Maďarskem a 261,3 s Českou republikou. (Viz Armáda

Slovenskej republiky 1995, VITA, Ministerstvo obrany SR, ISBN 80-88842-01-8, Bratislava 1995, s. 5.). SR měří z východu na západ téměř 400 km, ze severu na jih 170 km, přičemž v nejužším profilu mezi severní a jižní hranicí dosahuje pouze 83 km.

3. H. Morgenthau hodnotí moc státu podle těchto kritérií: 1. **Materiální faktory moci:** a) geografická poloha jako nejstabilnější faktor moci státu; b) přírodní zdroje, měřené jako schopnost samozásobování či sdběstačnosti; c) průmyslová kapacita; d) vojenská připravenost, která je aktuálním vyjádřením předcházejících faktorů, (stupeň vojenské připravenosti je dán technologickými inovacemi ve zbrojení, kvalitou velení a kvalitou i kvantitou ozbrojených sil); e) kvantita populace; 2. **Duchovní faktory moci:** f) kvalitativní stránka populace, která vyjadřuje národní charakter; g) kvalita vlády, zejména úroveň zahraniční politiky (reálná schopnost vlády využít materiální potenciál země v zahraniční politice, jak dokáže uvádět do souladu potenciál a cíle zahraniční politiky a jak dokáže zajistit podporu domácí a zahraniční veřejnosti své zahraniční politiky); h) úroveň diplomacie (kvalita kádrů a schopnost vymezit národní zájmy a prosazovat je v praktické zahraniční politice); i) úroveň vojenských kádrů aj.) národní morálka, která je výrazem stupně odhodlání veřejnosti podporovat národní zájmy. Podle Krejčí, O., Národní zájem a geopolitika, Universe, Praha 1993, s. 123 a 124, a Krejčí, O., Mezinárodní politika, Victoria Publishing, Praha 1997, s. 131 a další.
4. Na druhé straně, částečný zisk, vyplývající z toho, že se rozdělením odstranil vliv protichůdně působících prvků a tendencí, které byly více než zřejmé v oblasti politiky, státní správy a v části veřejného mínění, však zřejmě nebyl natolik velký, aby vyvážil souhrn geopolitických ztrát způsobených oslabeným následnickým státům.
5. Deník Slovenská republika - víkend, roč. V., č. 40, Bratislava, 2. 10. 1998, s. 1.
6. Škvrdna, F. doc. PhDr. CSc., Zatlakaj, P. PhDr.: „Národní bezpečnost Slovenskej republiky a európske bezpečnostné štruktúry.“ In: Vojenské obzory, roč. I., č. 1/94, Bratislava 1994, s. 12.
7. Smena, roč. 47, č. 21, Bratislava, 26. 5. 1994, s. 1.
8. Pravda, roč. 4., č. 173, Bratislava, 27. 7. 1994, s. 3.
9. SME/Smena, roč. 6 a 51, č. 143, Bratislava, 23. 6. 1998, s. 2 a Národná obroda, roč. IX, č. 144, Bratislava, 24. 6. 1998, s. 1.
10. Obranná doktrína Slovenskej republiky. In: Deník Slovenská Republika, I. vydanie 127./I., Bratislava, 11. 10. 1994, s. 10.
11. Armáda Slovenskej republiky 1995, VITA, Ministerstvo obrany SR, ISBN 80-88842-01-8, Bratislava 1996, s. 16.
12. Tamtéž, s. 201.
13. Národná obroda, roč. IX, č. 269, Bratislava, 20. 11. 1998, příloha DOKUMENT, s. 8.
14. Tamtéž, č. 270, Bratislava, 21. 11. 1998, příloha DOKUMENT, s. 8.